

<https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-33>

УДК (UDC): 377 378.147.1

Л. Г. БАКУМЕНКО, канд. наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри педагогіки, методики та менеджменту освіти
e-mail: bakumenkol@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3993-3022>
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

ВПЛИВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВИТИ НА СТАНОВЛЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ЗРІЛОСТІ СУЧАСНИХ СТУДЕНТІВ

Мета. Метою роботи є теоретичне осмислення впливу професійної освіти на становлення соціальної зрілості сучасних студентів та визначення її основних структурних компонентів у процесі професійного становлення особистості.

Методи. Для виявлення ступеня розробленості проблеми використано методи теоретичного аналізу наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури, також застосовано методи аналізу та синтезу, узагальнення і систематизації. Методологічну основу становлять системний, компетентнісний та особистісно орієнтований підходи.

Результати. Розкрито сутність соціальної зрілості як інтегративної характеристики особистості, обґрунтовано провідну роль професійної освіти у її формуванні, педагогічний потенціал освітнього середовища закладів професійної освіти як простору активної соціальної взаємодії, виявлено сукупність педагогічних і соціальних чинників, які сприяють формуванню соціальної зрілості студентів, визначено ключові її складові, що впливають на розвиток професійної спрямованості, соціальної компетентності, громадянської відповідальності, ціннісно-моральної орієнтації, комунікативної компетентності, емоційної зрілості, цифрової та медіа грамотності, здатності до самореалізації та прийняття соціально значущих рішень. Актуалізовано значення професійної підготовки не лише як засобу набуття фахових компетентностей, а й як середовища соціалізації, розвитку відповідальності, громадянської активності та готовності до самостійної життєдіяльності. Доведено, що професійна освіта є важливим соціальним інститутом, який забезпечує становлення соціально зрілої особистості, інтеграцію професійної підготовки, практичної та виховної діяльності, соціального партнерства сприяє формуванню стійких соціальних цінностей і моделей поведінки. Окреслено умови ефективного впливу професійної освіти на становлення соціально зрілої особистості студента. Запропоновано модель структурно-функціональної організації процесу формування соціальної зрілості сучасних студентів. Означено перспективи подальших наукових досліджень у напрямі вдосконалення соціально-виховної складової професійної підготовки.

Висновки. Професійна освіта виступає важливим інструментом формування соціальної зрілості студентської молоді, забезпечуючи цілісний розвиток особистості майбутнього фахівця. Результати дослідження підтверджують доцільність цілеспрямованого посилення соціально-виховної складової професійної підготовки з метою формування активної, відповідальної та соціально зрілої особистості, здатної до успішної самореалізації в сучасному суспільстві.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: професійна освіта, соціальна зрілість, студентська молодь, соціалізація, педагогічні умови, освітнє середовище.

Як цитувати: Бакуменко Л. Г. Вплив професійної освіти на становлення соціальної зрілості сучасних студентів. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2026. Вип. 86. С. 418-433. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-33>

In cites: Bakumenko L. G. (2026). Impact of vocational education on developing social maturity in modern students. *Problems of Engineering Pedagogic Education*, (86), 418-433. <https://doi.org/10.26565/2074-8922-2026-86-33> (in Ukrainian)

© Бакуменко Л. Г., 2026

[Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми у загальному вигляді

У контексті сучасних суспільних трансформацій проблема формування соціальної зрілості сучасних студентів набуває особливої актуальності. Соціальна нестабільність, динамічні зміни ринку праці, цифровізація та наслідки воєнного стану в Україні зумовлюють необхідність підготовки молодого покоління не лише як кваліфікованих фахівців, а й як соціально відповідальних, громадянсько активних та психологічно стійких особистостей, готових відбудувати країну та створювати гармонійне суспільство.

Професійна освіта відіграє в цьому процесі ключову роль, оскільки саме вона забезпечує безпосередній зв'язок молоді з майбутньою трудовою діяльністю, соціальними ролями та нормами професійного середовища, навчає не лише професійним навичкам, але й соціальній відповідальності, етиці, навичкам взаємодії, емоційному інтелекту та самостійності, що є невід'ємними складовими професіоналізму і здатності ефективно функціонувати в суспільстві та на ринку праці, розвиваючи цінності та відповідальність. Формування соціальної зрілості в межах професійної освіти відбувається через поєднання навчальної, виробничої та виховної діяльності, що створює умови для інтеграції особистості в соціально-економічну систему суспільства. Молоді люди як носії нових цінностей, драйвери інновацій, демографічний фундамент є майбутнім нації, їх вміння адаптуватися до суспільства, розуміти своє

місце в ньому, відповідати за свої обов'язки та будувати глибокі стосунки надзвичайно важливі.

Соціальна зрілість розглядається науковцями як складне багатовимірне утворення, що охоплює відповідальність, самостійність, здатність до соціальної взаємодії, усвідомлення власної соціальної ролі. Водночас проблема цілеспрямованого формування соціальної зрілості студентської молоді в системі професійної освіти потребує подальшого науково-педагогічного осмислення.

Метою дослідження є теоретичне осмислення ролі професійної освіти у формуванні соціальної зрілості сучасних студентів та визначення її основних структурних компонентів у процесі професійного становлення особистості.

Об'єктом дослідження є процес формування соціальної зрілості сучасних студентів в системі професійної освіти.

Предметом дослідження є педагогічні умови, механізми та чинники формування соціальної зрілості здобувачів професійної освіти.

Методологічну основу дослідження становлять: системний підхід, що дозволяє розглядати соціальну зрілість як цілісне особистісне утворення; компетентнісний підхід, який інтерпретує соціальну зрілість через сформованість соціальних і громадянських компетентностей; особистісно орієнтований підхід, що акцентує увагу на індивідуальних особливостях розвитку молоді.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій

Соціальна зрілість, згідно з дослідженням В. Ягоднікової, «тракується науковцями неоднозначно: як результат самовизначення (Л. Божович, В. Мухіна, В. Сафін), комплекс базових соціальних якостей (О. Каменєва), інтегративна характеристика особистості (О. Киричук, М. Савчин), спрямованість на поведінку в суспільстві, яка передбачає здатність до самостійного і відповідального ухвалення рішень, визначення власного життєвого шляху, прагнення до саморозвитку і самовдосконалення (С. Вершловський)» [18].

Зазначимо, що теоретичні засади проблеми соціальної зрілості сучасної молоді знайшли відбиття у працях учених (І. Акчурян, І. Бех, В. Радул, К. Чорна, Г. Трокоз, Д. Кенделл, Д. Лессер, А. Маслоу, Е. Фромм, В. Франк та інші.) [10], а також М. Левківського [10], С. Баранової [1], Н. Скотної [14].

Соціальну зрілість як чинник професійного становлення розглядають Л. Петришин, О. Сорока, А. Шульгай [12], Т. Комар [9], О. Темрук [16], Т. Хмурина [17], В. Галузяк [4].

Науковці І. Данченко [5;6], В. Ягоднікова [18], М. Прокоф'єва [13],

О. Бутиліна [2], М. Ленський [11] акцентують увагу на розвитку організаційно-педагогічних умов формування соціальної зрілості студентської молоді, ефективність якої, на думку авторів, залежить від цілісності освітнього середовища та поєднання теоретичної підготовки з активними педагогічними технологіями.

Роль громадянської складової у формуванні соціальної зрілості підкреслюють Р. Вайнола, Г. Друзь, О. Ворошук [3], М. Імерідзе [8], О. Сорока, Л. Петришин [15], соціальна зрілість ототожнюється з громадянською активністю, патріотичною свідомістю, соціальною відповідальністю.

Результати та обговорення

Людам завжди було складно змиритися з новим часом і соціальними трансформаціями, проте ніколи розрив між новим і старим не був таким глибоким, як сьогодні. Ніколи ще майбутнє не здавалося таким невизначеним. Цей розрив, невідповідність між суб'єктивними та об'єктивними просторами й часами, ставлення й до них, й до змін у них, що відбуваються в реальності, ведуть до катастрофічної загрози для всього людства в цілому. Незважаючи на максимальний за всю історію існування людства рівень освіченості, розпад традиційних цінностей, соціальних зв'язків, неспроможність запропонувати соціально значимий ідеал особистості з гуманним обличчям і визнати загальнолюдські цінності – все це примушує суспільство та індивіда відчувати стан невпевненості, підвищених ризиків, невизначеності [1].

Стає очевидним, що від людини, її внутрішніх ресурсів, у першу чергу, її моральних цінностей і настанов, від нового мислення залежить майбутнє людства, його виживання, збереження світової цивілізації. Це підвищує відповідальність систем виховання в усьому світі за характер суспільного впливу на особистість, за формування гуманістичних ідеалів, за використання наукового потенціалу людства в інтересах соціального і морального прогресу [14]. У цьому сенсі важливу роль відіграє зростання рівня соціалізації особистості.

Р. Зозуляк-Случик [7] піднімає питання етичного виміру соціально зрілості, розкриває формування професійної етики майбутніх соціальних працівників як основу соціальної зрілості, визначає етичну компетентність ключовим маркером зрілості фахівця соціальної сфери.

На думку В. Радула, який розглядає соціальну зрілість у контексті розвитку потенціалу особистості, соціальна зрілість – це процес розкриття та розвитку потенційних можливостей особистості та гарантує сформованість таких якостей індивіда, що мають суттєвий вплив на саморегуляцію його поведінки» [18].

Значущим результатом соціалізації особистості є розвиток системи індивідуальних якостей, що фіксується поняттям «соціальна зрілість» і включає інтелектуальну, трудову, професійну, світоглядну, політичну, етичну та інші сторони зрілості особистості [13].

Низка дослідників звертає увагу на поняття «дорослості», обумовленої соціально-психологічними чинниками, а не віком людини (Г. Г. Даркенвальд, С. Б. Меррієм, М. Ноулз); однією з важливих ознак дорослості є соціальна зрілість (Г. С. Сухобська); дорослою можна вважати соціально сформовану особистість, здатну до професійного й особистісного розвитку (Ю. М. Кулюткін) [9]. Акцентовано, що перехід від дитинства до дорослості в людському суспільстві включає не лише психолого-фізіологічну зрілість, а й зрілість соціальну, що передбачається соціалізацією і не може здійснюватись поза нею [10].

За таких умов зростання соціально зрілої особистості в період професійної освіти набуває особливого сенсу. Період студентства (18–23 роки) визначається науковцями як найбільш сприятливий для досягнення молоддю високого рівня соціальної зрілості, оскільки в цей період самовизначення ґрунтується на стійких інтересах і прагненнях, спирається на світогляд і пов'язане з вибором майбутньої професії [15].

«На студентський вік припадає процес активного формування соціальної зрілості. Основними рисами цього процесу є завершення освіти, трудова активність, суспільна робота, відповідальність перед законом, можливість створити родину і виховувати дітей», – зазначає О.Бутиліна. Авторка піднімає проблему вторинної професійної маргінальності студентів, тобто віддаленості їх від професії та розглядає шляхи подолання цієї проблеми, вона наголошує, що в епоху глобалізації та технічного прогресу від працівника вимагаються не тільки знання й уміння, передбачені певною професією, а й здатність творчо підходити до виконання поставлених завдань, майстерність, спроможність здобувати нові знання та використовувати їх у своїй діяльності, уміння постійно примножувати, збагачувати власний досвід. Отже, завдання сучасних закладів вищої освіти дещо ускладнюються. ЗВО повинні не тільки отримувати висококласного фахівця в певній галузі, а й надати декілька «рецептів», що полегшать адаптацію молоді до професійного середовища та її інтеграцію в трудову сферу. На думку Бутиліної, професійна підготовка та здобуття загальної освіти є провідною умовою самореалізації індивіда, нагромадження соціального капіталу, підвищення його соціальної ролі та статусу в суспільстві [2].

Соціально зріла людина – це відповідальна людина. Соціальна відповідальність молоді є важливим чинником сталого розвитку суспільства, адже вона охоплює як правову та моральну свідомість, так і активну участь у розв'язанні суспільно значущих проблем. Аналіз сучасних тенденцій показав, що молоді люди дедалі частіше проявляють ініціативу у волонтерських, благодійних та екологічних проектах, особливо в умовах воєнного стану, коли соціальна активність спрямована на підтримку військових, внутрішньо переміщених осіб та відбудову країни [3].

Проблема полягає в тому, що соціальна освіта в Україні ще не повною мірою виконує свою функцію у формуванні відповідальних громадян. Часто спостерігається розрив між теоретичними знаннями й практичною активністю молоді,

між декларованими цінностями та реальною поведінкою. Це вимагає переосмислення ролі соціальної освіти, пошуку нових методів, практик і стратегій, здатних сприяти гармонійному поєднанню громадянських знань, соціальних навичок та ціннісних орієнтацій [3].

Ретроспективний аналіз психологічної та педагогічної літератури ХХ століття дає можливість визначити соціальну зрілість як:

1) долучення до культури, оволодіння певною системою знань, норм, навиків і вмінь, завдяки яким індивід може включатися у трудову діяльність та адекватно виконувати суспільні функції і при цьому нести соціальну відповідальність;

2) формування мотиваційної сфери визначення юнаками і дівчатами власного місця в житті, внутрішньої позиції, світогляду та його вплив на пізнавальну діяльність, самосвідомість і моральну свідомість;

3) високо розвинене почуття персональної відповідальності, потреба у опікуванні іншими людьми, «здатність до активної участі у громадському, суспільному житті, до ефективного застосування своїх знань і здібностей в рішенні життєвих проблем на етапі найбільш повної самореалізації» [10].

Соціальну зрілість ряд дослідників розглядають як: - відповідність рівня її розвитку суспільним потребам, соціально-економічному розвитку країни; - єдність суспільних і особистісних інтересів, оволодіння індивідом навичками соціальних відносин; - здатність людини виконувати соціальні функції в суспільстві; - показник соціалізації особистості; - відповідність її образу життя, її життєдіяльності вимогам певного класу до образу життя кожної окремої особистості [11].

Накопичені в науці знання і досвід свідчать про те, що соціальна зрілість тлумачаться як інтеграційна якість особистості, в якій усі компоненти детерміновані системою суспільних відносин, співвідпорядковані і перебувають в ієрархічній залежності. Компонентами соціальної зрілості дослідники називають соціальну активність, толерантність, орієнтацію на духовні цінності, рефлексію,

креативність, соціальну відповідальність, причому остання визначається як системоутворюючий компонент соціальної зрілості, що включає всі перераховані компоненти. Це дозволяє визначити соціальну зрілість як інтеграційну якість особистості, що характеризується наявністю соціальної відповідальності, соціальної активності, толерантності, рефлексії, креативності і включеності суспільних інтересів у зміст власних ціннісних орієнтацій [13].

У європейській гуманітарній науці утвердилася думка, що реальним наслідком процесу соціалізації є наступні критерії (компоненти) соціальної зрілості: особистісна і соціальна свобода, мистецтво соціального діалогу, взаємодії та кооперації між юнаками і дівчатами та старшими поколіннями, соціумом [10].

Л. Канішевська виокремлює такі компоненти соціальної зрілості: - когнітивний, який передбачає наявність знань, соціальних уявлень та розуміння соціальної дійсності; - емоційно-ціннісний, який характеризується розвитком соціально-цінних та особистісно значущих мотивів, що опосередковують орієнтацію соціальної поведінки; - поведінково-діяльнісний, який виявляється у дотриманні соціальних норм, виконанні основних соціальних ролей; - сформованості таких соціальних якостей, як соціальна відповідальність, соціальна активність, толерантність, солідарність [11].

Компонентами соціальної зрілості студентів закладів вищої освіти аграрного профілю за І. Данченко є: когнітивний (пізнавальний), емоційно-ціннісний, поведінковий (діяльнісний), мотиваційний, рефлексивний [5].

Представники комплексного підходу вважають (Ю. З. Гільбух, А. А. Гудзовська, О. Л. Солдатова, В. О. Татенко, О. В. Темрук, І. А. Шляпнікова, В. В. Шпунтова, О. С. Штепа), що структуру зрілості в цілому, можна охарактеризувати за узагальненими критеріями:

1) узагальнені властивості особистості, які є способами самовираження й самоздійснення особистості – автономія, незалежність, відповідальність, активність тощо;

2) компоненти особистості, які вказують на її сформованість/ зрілість (Я-концепція, система цінностей і особистісних смислів тощо) [1].

Такої ж позиції дотримуються у своїх дослідженнях А. В. Іващенко та С. Тадеуш, розглядаючи компоненти особистісної зрілості, які складаються з двох груп змінних:

- категорія внутрішніх компонентів зрілості, що включає в себе індивідуальні якості особистості: психічна автономія, пам'ять, емоційна зрілість, інтерналізація цінностей, інтерналізація норм, вразливість, темперамент, зовнішність, домагання, адекватна оцінка та самооцінка;

- категорія зовнішніх компонентів зрілості, що включає в себе суспільні якості особистості: інтерперсональна компетенція; просуспільна діяльність, відкритість, емпатія, інтерперсональна близькість, гармонія з оточуючим середовищем, автономний погляд на світ [1].

Соціальна зрілість у сучасних наукових дослідженнях розглядається як багатовимірний феномен, що аналізується в психологічному, педагогічному, соціологічному та професійному аспектах.

Соціальна зрілість, як зазначають С. Н. Іконнікова та В. Т. Лісовський, виражає таке положення особистості в системі суспільних відносин, коли вона виступає повноправним суб'єктом прав та обов'язків. Тобто зрілість – це ступінь відповідальності, яку сама, власним вольовим зусиллям, встановлює для себе людина у відповідності з вимогами суспільства.. Мінімум соціальної зрілості, за К. К. Платоновим, визначається наявністю усвідомлення людиною свого місця серед інших людей, прийняттям особистістю соціальних норм, що визначають її здатність усвідомлено, активно і самостійно брати участь у житті суспільства, до якого вона належить, та наявністю усвідомленого прагнення до самовдосконалення [16].

Соціальна зрілість розглядається як інтегративна якість особистості, що являє собою синтез низки базових компонентів: спрямованості на соціально значущі цінності, соціальної компетентності, соціальної активності, соціальної відповідальності, міжособистісної толерантності [4].

Соціальна зрілість у педагогічній науці трактується як інтегративна характеристика особистості, що виявляється у здатності свідомо виконувати соціальні ролі, приймати відповідальні рішення, будувати конструктивні соціальні взаємини та усвідомлювати власну відповідальність перед суспільством.

S. Umamaheswari та Dr.P. Karthikeyan наголошують, що соціальна зрілість є важливим показником успішності освітньої діяльності молодого людини. Освіта – це спосіб підвищення привабливої поведінки, навичок і ставлень, які сприяють допомозі, формуванню характеру особистості та результативності підлітка у досягненні цілей і завдань національного життя. Соціальна зрілість – це процес формування відповідних установок для особистісної, міжособистісної та соціальної адекватності, які є важливими для ефективного функціонування в суспільстві. Досягнення – це ступінь або рівень успіху, якого людина досягає в певній конкретній сфері, зокрема в навчальній діяльності. Чим вищі досягнення, тим більше можливостей відкривається перед учнями: вони можуть обирати кращі освітні напрями та отримувати кращу роботу в різних сферах, що сприяє успіху в житті [19].

Професійний розвиток є важливим фактором соціалізації особистості, який передбачає здобуття професійної освіти. Це дає підстави розглядати професійну освіту у якості чинника соціальної зрілості студентів.

С. Щудло вважає, що поняття «освічена людина» у сучасному суспільстві набуває нового змісту, вона пише: «Освіченим є не той, хто багато знає, а той, хто має засоби співвіднесення того, що знає і вміє, зі своїми планами, ситуацією на ринку робочих місць, суспільними змінами. Для цього треба володіти специфічною технікою рефлексії й аналізу, що забезпечує власну орієнтацію в соціальному світі. Одним з головних завдань вищої школи повинно стати посилення профорієнтаційної функції, яка спрямована на формування чіткої установки на професію й усвідомлення студентами шляху власного професійного просування [2].

Науковці Л. Петришин, О. Сорока, А.-М. Шульгай вважають, що соціальну зрілість здобувача освіти необхідно трактувати як інтегральну категорію в структурі становлення майбутнього фахівця професіонала. Вона виступає як основоположний складник професійного становлення та визначає інтегративні якості фахівця, наповненого соціальними знаннями, досвідом та культурою, характеризуючи його соціально відповідальним, мобільним, значущим, здатним приймати обґрунтовані фахові рішення в розв'язанні проблем професійного характеру, обумовлюючи здатність і готовність нести усвідомлену відповідальність за результати своїх професійних рішень. У свою чергу, необхідність формування соціальної зрілості як чинника професійного зростання здобувачів освіти, наголошують науковці, обумовлена кількома факторами: професійними вимогами, етичними стандартами, ефективністю здійснення професійної діяльності та самовдосконалення. Саме дотримання професійних вимог надасть можливість здобувачам освіти успішно працювати з різними соціальними групами та соціально компетентно розв'язувати складні соціальні проблеми; декларування етичних стандартів допоможе професійно та етично розв'язувати складні професійні ситуації та діяти відповідно до професійних та етичних стандартів; ефективність здійснення професійної діяльності надасть можливість майбутнім професіоналам краще взаємодіяти з клієнтами, створюючи атмосферу довіри та сприяючи ефективнішому розв'язанню соціальних проблем й особистісному зростанню та розвитку як професіонала [12].

У цьому контексті соціальна зрілість особистості представлена як цілісний феномен, що складається з декількох ключових компонентів, які відіграють важливу роль у професійному розвитку здобувачів освіти, зокрема це:

1) соціальні знання, які ґрунтуються на розумінні норм, цінностей, принципів та правил поведінки, що діють у суспільстві та професійному середовищі; знання психології людини, закономірностей міжособистісної взаємодії та групової динаміки; володінні етичними нормами і

принципами професійної діяльності; знанні ділового етикету та протоколу;

2) соціальний досвід, куди входять навички спілкування та налагодження контактів із людьми з різним соціальним статусом, культурою та цінностями; вміння вести конструктивний діалог, аргументувати свою позицію, йти на компроміси та вирішувати конфлікти; навички роботи в команді, співпраці та взаємодопомоги; вміння адаптуватися до нових умов та середовища;

3) соціальна культура, що системно визначається цілісністю норм, цінностей, вірувань, звичаїв та традицій; визначає правила поведінки, етичні принципи, способи спілкування та взаємодії людей між собою;

4) соціальна мобільність, яка охоплює прагнення до саморозвитку та самовдосконалення; готовність до змін та нових викликів; вміння використовувати свої знання і навички для досягнення поставлених цілей; здатність адаптуватися до нових умов праці та ринку праці;

5) соціальна відповідальність, що обумовлюється усвідомленням свого місця та ролі у професійному співтоваристві та суспільстві загалом; прагненням до внесення позитивного вкладу у розвиток професії та суспільства; відповідальним ставленням до своїх обов'язків і дотриманням норм та правил професійної діяльності; вмінням нести відповідальність за свої дії та рішення;

6) емоційний інтелект, що регламентує здатність розуміти й керувати своїми емоціями, а також емоціями інших людей; емпатію та співчуття до інших людей; вміння протистояти стресу й емоційному тиску; навички самопрезентації та самоконтролю. Таким чином, соціальна зрілість є важливою складовою професійної зрілості особистості, адже вона допомагає здобувачам освіти не лише досягати успіхів у своєму професійному зростанні, але й стати відповідальними членами суспільства, які здатні до конструктивно-професійної взаємодії [12].

Розглядаючи соціально-професійну зрілість соціального педагога, Т. Хмурина зазначає її як інтегративну характеристику особистості соціального педагога, що включає його інтелектуальну, соціальну та професійну зрілість і

виявляється у соціально-педагогічній спрямованості особистості, постійному прагненні до самовдосконалення, самореалізації в обраній професії, сформованості соціальної відповідальності, ініціативності, творчому підході до вирішення професійних завдань тощо... Перед освітніми закладами, що забезпечують професійну підготовку майбутнього соціального педагога, постає надзвичайно перспективне завдання створення оптимальних психолого-педагогічних, дидактичних та організаційно-методичних умов для соціально-професійного розвитку студентів....Реалізація цієї мети забезпечить формування соціально-професійної зрілості соціального педагога, який здатний до кваліфікованого виконання своїх професійних обов'язків, бути конкурентоздатним, ініціативним та соціально активним та мобільним [17].

І. О. Данченко, акцентуючи увагу на підготовці здобувачів аграрного сектору, наголошує на тому, що ефективність процесу формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів залежить від забезпечення його відповідними організаційно-педагогічними умовами, такими як: підготовка викладачів до формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів; розробка та реалізація програми формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів в освітньому процесі; формування виховного простору вищого аграрного навчального закладу для реалізації методики формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів; моніторинг ефективності формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів. Соціальну зрілість студентів ВАНЗ визначено як інтегративну якість особистості. Інтегративність визначено як комплексність, цілісність, системність будь-якого процесу, явища чи поняття. Вона пов'язана із цілями, для досягнення яких призначена відповідна система. Соціальна зрілість студентів має складну структуру, змістові компоненти якої взаємообумовлені та взаємопов'язані між собою. Спираючись на це, наведено думку, що формування високого рівня кожного

компонента сприяє формуванню високого рівня соціальної зрілості студентів загалом [6].

Специфіка процесу формування й розвитку соціальної зрілості майбутніх фахівців соціономічного профілю, наголошують О. Сорока та Л. Петришин, у закладах фахової передвищої освіти та ЗВО передбачає поетапність, послідовність і можливість залучення здобувачів освіти до різноманітних видів діяльності у навчальний і позанавчальний час. Науковцями виокремлено мотиваційний, соціально-дієвий і соціально-креативний етапи формування означеного феномену у студентів закладів освіти різного рівня акредитації. На мотиваційному етапі здійснюється формування спрямованості у студентів мотивації соціально-ціннісної діяльності. Запропоновано використовувати виховні резерви різних навчальних дисциплін (Тайм менеджменту, Тренінгових технологій, Теоретичних і прикладних засад менеджменту). Соціально-дієвий етап забезпечує набуття здобувачами освіти комплексу вмінь здійснення соціально-ціннісної діяльності на основі власного накопиченого досвіду. Соціально-креативний етап спрямований на розширення меж соціальної взаємодії та забезпечення широкого спектру можливостей для здійснення соціальної взаємодії на різних рівнях. Як організаційні форми і навчальні методи запропоновано використовувати дискусії, рольові ігри, вправи, акторський тренінг, аналіз проблемних ситуацій тощо [15].

У результаті дослідження М. Ленського встановлено, що соціальна зрілість – особистісна якість, яка передбачає соціальну активність, соціальне самовизначення, соціальну відповідальність, комунікативну толерантність, розкриваючи та розвиваючи при цьому потенційні можливості особистості здобувача ЗВО, а формування соціальної зрілості здобувача ЗВО – процес, який здійснюється крізь призму певного соціального середовища через сформовану активну життєву позицію, досягнення єдності виховання та самовиховання, прагнення самої особистості до якомога швидшого досягнення соціальної зрілості. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено структуру соціальної

зрілості, яка має наступні елементи: стійкі соціальні мотиви стосовно досягнення суспільно значущих цілей; знання про соціальну відповідальність, наявність соціальної самосвідомості; наявність відповідальності за власні рішення, дії та дії команди; здатність до самоаналізу, самооцінки, самокритики, а також визначено рівні сформованості соціальної зрілості здобувачів закладів вищої освіти: початковий, достатній, високий [11].

Сучасний науковий дискурс стосовно соціальної зрілості дозволяє розглядати це поняття у контексті моделювання, визначення мети, завдань, чинників, критеріїв, показників та педагогічних умов її формування, механізмів, етапів, форм та методів навчання, рівнів сформованості, результатів, що має безпосереднє значення для дослідження впливу професійної освіти на становлення соціально зрілої особистості студента.

Зумовлене потребами сучасного українського суспільства в соціально зрілих, відповідальних, мобільних і конкурентоспроможних фахівцях, здатних до активної громадянської участі та безперервного професійного розвитку соціальне та державне змовлення реалізується в закладах освіти, зокрема в межах університетської освіти, що поєднує освітньо-професійні програми, академічну свободу та соціально орієнтоване освітнє середовище. Воно має за мету формування соціальної зрілості студентів університету в процесі їх професійної підготовки.

Досягнення зазначеної мети передбачає виконання комплексу взаємопов'язаних завдань, серед яких провідними є: формування соціально значущих ціннісних орієнтацій; розвиток громадянської та професійної відповідальності; становлення професійної ідентичності; розвиток автономності, академічної доброчесності та готовності до соціальної і професійної взаємодії.

Соціальна зрілість студентської молоді формується під впливом чинників: внутрішніх (рівень мотивації до навчання і професійного зростання; ціннісні орієнтації та життєві установки; самооцінка, рівень самосвідомості; вікові та психологічні особливості); зовнішніх (освітнє середовище закладу професійної освіти; сімейне виховання та соціальне оточення;

вплив трудового колективу під час практики; соціально-економічні умови та суспільні запити; приклад педагогів, наставників, майстрів виробничого навчання).

Пропонуючи змістову структуру соціальної зрілості студентів ЗВО аграрного сектору, І.Данченко визначає основні її компоненти, які можна розглядати, як компоненти, що впливають на формування соціальної зрілості студентської молоді в закладах професійної освіти взагалі: когнітивний (пізнавальний), емоційно-ціннісний, поведінковий (діяльнісний), мотиваційний та рефлексивний (саморегулятивний) [5]. Кожен компонент характеризують критерії і показники сформованості соціальної зрілості сучасних студентів в процесі професійної підготовки.

Когнітивний компонент формує системне мислення, охоплює соціально-професійні знання, уявлення про соціальні ролі та норми професійної діяльності, розвиває здатність аналізувати виробничі та соціальні процеси; навчає орієнтуватися в правових і економічних умовах праці; розширює світогляд. Його критерій – когнітивно-професійний (рівень сформованості професійної компетентності, що базується на сукупності теоретичних знань, професійно-важливих якостей, інтелектуальних умінь та здатності їх застосовувати у практичній діяльності); показники: рівень соціально-професійних знань та інтелекту; розуміння соціальних ролей і норм професійної діяльності; обізнаність з етичними стандартами та принципами академічної доброчесності, когнітивна гнучкість (готовність до змін і навчання), професійне мислення (критичність у діяльності та адекватність реакцій на зовнішні впливи).

Емоційно-ціннісний компонент відображає систему соціальних і професійних цінностей. Його критерій – ціннісно-смісловий (ціннісні орієнтації – вибір способів досягнення поставлених цілей та система особистісних смислів – внутрішній світ особистості); показники: усвідомлення соціальної значущості професії; сформованість гуманістичних і громадянських цінностей; знання про соціально значущі якості та усвідомлення необхідності їх формувати; повнота, глибина, міцність знань про соціально-

культурні процеси та явища, норми, правила, моделі поведінки, вміння їх отримувати і застосовувати; здатність розуміти та керувати відносинами особистості, що репрезентовані в емоціях.

Поведінковий (діяльнісний) компонент характеризує реальну соціальну, громадянську та професійну активність студентів. Його критерій – соціально-діяльнісний (спроможність особистості ефективно взаємодіяти у суспільстві, реалізуючи набуті знання, уміння та навички в активній соціальній ролі); показники: спрямованість на ефективну соціальну взаємодію, ділову співпрацю; актуалізація потреби в активному, свідомому формуванні соціальної зрілості; участь у громадській, волонтерській, проєктній діяльності; відповідальність у виконанні професійних і соціальних ролей; ініціативність.

Мотиваційний компонент відображає систему мотивів та установок особистості студента. Його критерій – соціально-діяльнісний (комплексна характеристика готовності особистості до діяльності, що об'єднує внутрішні спонукання (мотиви, ціннісні орієнтації), усвідомлення соціальної ролі та активне застосування навичок на практиці); показники: позитивна мотивація до соціально корисної діяльності; орієнтація на професійну самореалізацію.

Рефлексивний (саморегулятивний) компонент виявляється у здатності до самооцінювання, самоконтролю та корекції власної поведінки. Його критерій – рефлексивно-оцінювальний (здатність особистості усвідомлено аналізувати власну діяльність, її результати та мотиви, оцінювати рівень професійного зростання і коригувати подальші дії); показники: здатність до самоаналізу та самооцінки; уміння коригувати власну поведінку; рівень самоконтролю; готовність до особистісного та професійного самовдосконалення.

Соціальна зрілість сучасних студентів формується як система взаємодії знань (когнітивний компонент), цінностей (емоційно-ціннісний компонент), поведінки (поведінковий (діяльнісний) компонент), мотивації (мотиваційний компонент), самоаналізу (рефлексивний компонент). Відсутність або слабкість одного з компонентів порушує цілісність соціальної зрілості.

Ефективність формування соціальної зрілості студентів шляхом професійної підготовки забезпечується комплексом педагогічних умов, зокрема: компетентісно орієнтованим змістом освіти; інтеграцією навчальної, наукової та соціальної діяльності; суб'єкт-суб'єктною взаємодією між викладачами і студентами; розвитком студентського самоврядування; створенням соціально орієнтованого університетського середовища.

Процес формування соціальної зрілості студентів реалізується через механізми, форми та методи навчання, що застостовуються у професійній підготовці.

Основні механізми, що сприяють засвоєнню соціального та професійного досвіду в процесі професійної освіти, це: – соціалізація (засвоєння соціальних ролей (працівник, громадянин, член колективу); прийняття норм і цінностей професійної спільноти); – ідентифікація (ототожнення себе з позитивними зразками (успішний студент, успішний фахівець, успішна особистість); формування професійної та громадянської ідентичності); – інтеріоризація (перехід зовнішніх вимог і норм у внутрішні переконання; формування особистісних переконань на основі засвоєного досвіду, розвиток внутрішньої відповідальності); – рефлексія (усвідомлення власних вчинків, соціального досвіду; оцінка наслідків поведінки для себе й оточення); – саморегуляція (здатність контролювати поведінку, емоції, професійні рішення; готовність до саморозвитку й самовиховання).

Розглядаючи питання впливу професійної освіти на становлення соціальної зрілості сучасних студентів, треба звернути увагу також на виокремлені О. Сорокою, Л. Петришин мотиваційний, соціально-дієвий і соціально-креативний етапи формування означеного феномену у сучасних студентів закладів професійної освіти. На мотиваційному етапі здійснюється формування спрямованості у студентів мотивації соціально-ціннісної діяльності. Соціально-дієвий етап забезпечує набуття здобувачами освіти комплексу вмінь здійснення соціально-ціннісної діяльності на основі власного накопиченого досвіду. Соціально-

креативний етап спрямований на розширення меж соціальної взаємодії та забезпечення широкого спектру можливостей для здійснення соціальної взаємодії на різних рівнях [15]

Як організаційні форми запропоновано використовувати лекції, практичні заняття, семінари, тренінги, дебати, кейс-методи, проектну діяльність, самостійну роботу, дискусії, рольові ігри, вправи, акторський тренінг, аналіз проблемних ситуацій тощо і навчальні методи (пояснювально-ілюстративні, проблемно-пошукові, дослідницькі, інтерактивні, метод-проектів, кейс-метод), серед яких домінують проблемно-орієнтоване й проєктне навчання, дослідницька діяльність студентів, навчальні та виробничі практики, волонтерська та громадська активність.

Результатами впливу професійної освіти на становлення соціальної зрілості сучасних студентів є визначення рівнів сформованості соціальної зрілості: низький (початковий – слабовиражений), середній (потребує подальшого розвитку – є базові уявлення та разом з тим

невпевненість і потреба в підтримці), достатній (сформований рівень розвитку – соціальні знання та професійні вміння застосовуються самостійно, наявна відповідальність, демонстрація вмінь працювати в групах та взаємодіяти), високий (високий рівень розвитку – високий прояв ініціативності, творчий підхід до розв'язання соціальних та професійних проблем, проактивна позиція, усвідомлена відповідальність та комунікативні навички).

Кінцевим результатом є соціально зрілий випускник університету – автономний суб'єкт професійної діяльності, відповідальний громадянин, носій загальнолюдських цінностей, цінностей демократії та академічної доброчесності, здатний до безперервного професійного розвитку, саморозвитку і соціальної самореалізації.

На основі вищевикладеного, пропонується модель структурно-функціональної організації процесу формування соціальної зрілості сучасних студентів (Рис.1).

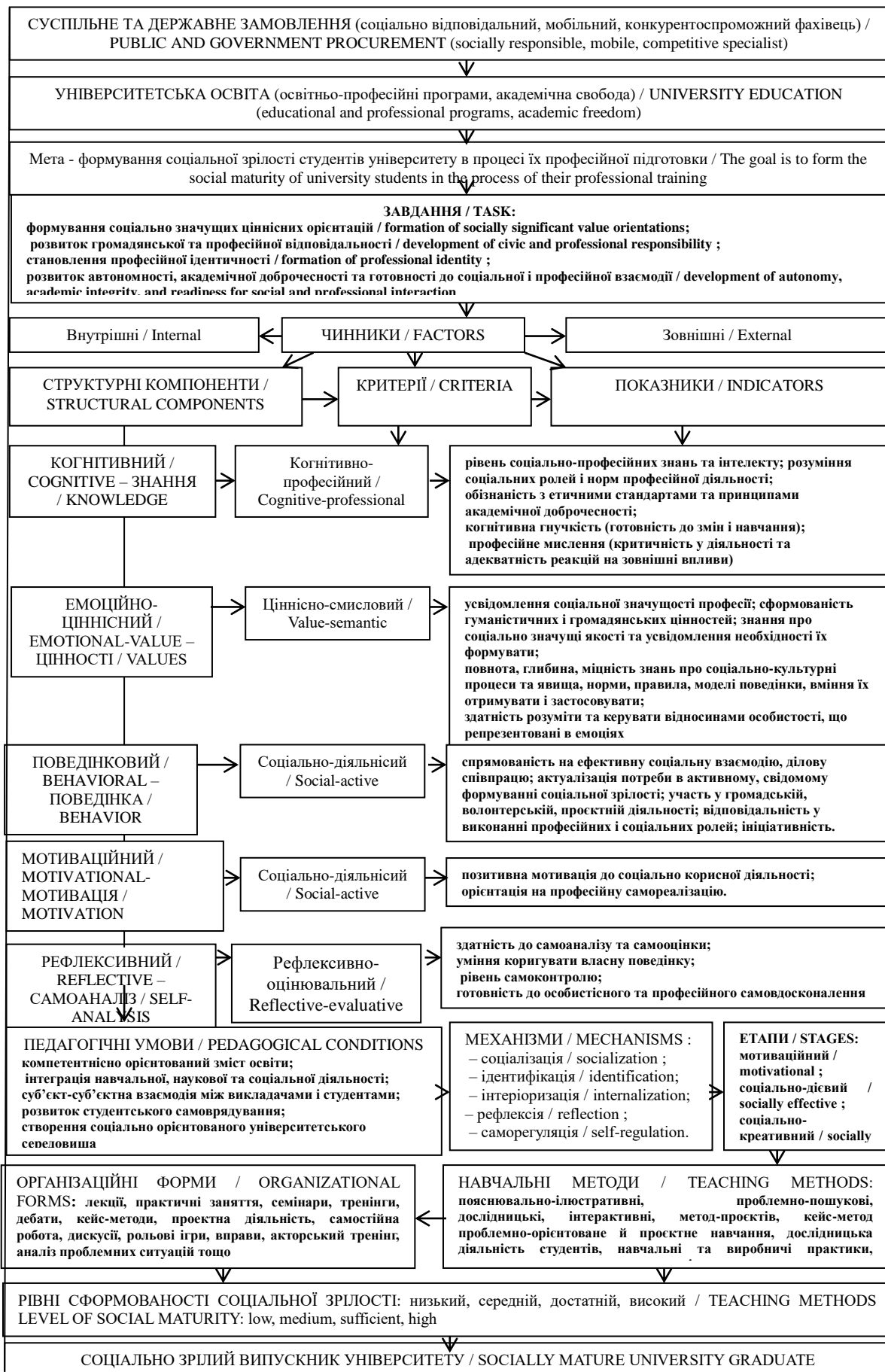

Рис. 1 – Модель структурно-функціональної організації процесу формування соціальної зрілості сучасних студентів / **Fig. 1** – Model of structural and functional organization of the process of forming social maturity of modern students

Отже, формування соціальної зрілості здобувачів професійної освіти слід розглядати як системний і безперервний процес, що поєднує навчальну, виховну та практичну складові професійної підготовки, а запропонована модель структурно-функціональної організації процесу формування соціальної зрілості сучасних студентів у системі професійної освіти спрямована на цілісне поєднання змістового, організаційного та результативного компонентів освітнього процесу, забезпечуючи узгодженість його мети, завдань, педагогічних умов, механізмів реалізації. Вона передбачає інтеграцію когнітивного, емоційно-ціннісного, поведінкового, мотиваційного та рефлексивного компонентів соціальної

зрілості, що у взаємозв'язку забезпечують становлення відповідальної, соціально активної та професійно компетентної особистості здобувача освіти. Реалізація мети ґрунтується на створенні сприятливого освітнього середовища, впровадженні інтерактивних форм і методів навчання, розвитку студентського самоврядування, залученні до соціально значущої та професійно орієнтованої діяльності. Ефективність функціонування моделі забезпечується поетапністю її впровадження, системною діагностикою рівнів сформованості соціальної зрілості, корекцією освітнього впливу та постійним зворотним зв'язком між усіма суб'єктами освітнього процесу.

Висновки

Професійна освіта відіграє визначальну роль у формуванні соціальної зрілості молоді, оскільки поєднує професійну підготовку з цілеспрямованим соціально-виховним впливом. Соціальна зрілість формується як результат інтеграції освітнього середовища, педагогічної діяльності та соціального досвіду здобувачів освіти.

Ефективність цього процесу залежить від створення цілісної педагогічної системи, орієнтованої на розвиток особистісної відповідальності, соціальної активності та професійної ідентичності молоді.

Таким чином, запропонована структурно-функціональна модель виступає теоретично обґрунтованим і практично орієнтованим інструментом оптимізації професійної освіти, що сприяє підготовці соціально зрілих, мобільних і відповідальних фахівців, здатних до активної участі в суспільному житті та успішної професійної самореалізації в умовах сучасних соціально-економічних трансформацій.

Перспективними напрямками подальших наукових розвідок є, насамперед, розроблення та

експериментальна перевірка структурно-функціональних моделей формування соціальної зрілості здобувачів професійної освіти з урахуванням специфіки різних професійних галузей. Важливим є також пошук і впровадження інноваційних педагогічних технологій (проектне навчання, сервісне навчання, дуальна освіта), які сприяють активному засвоєнню соціального досвіду в умовах реальної виробничої діяльності. Особливої уваги потребує вивчення впливу цифрового освітнього середовища та неформальної освіти на процес формування соціальної зрілості молоді, а також розроблення критеріїв і показників її діагностики у здобувачів професійної освіти. Актуальним залишається й дослідження ролі педагогів, майстрів виробничого навчання та роботодавців у формуванні соціально зрілої особистості майбутнього фахівця. Таким чином, подальші дослідження в цьому напрямі сприятимуть підвищенню якості професійної освіти та забезпеченню суспільства компетентними, соціально активними й відповідальними фахівцями, здатними до адаптації в умовах сучасних соціально-економічних викликів.

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що конфлікту інтересів щодо публікації цього рукопису немає. Крім того, автор повністю дотримувався етичних норм, включаючи плагіат, фальсифікацію даних та подвійну публікацію.

У роботі не використано ресурс штучного інтелекту.

Список використаних джерел

1. Баранова, С. В. Особистісна зрілість та відповідальність: соціально-психологічний аспект: монографія. Київ: Інтерконтиненталь-Україна, 2020. 364 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724946/1/Baranova_monographia_2020.pdf
2. Бутиліна, О. В. Адаптація до навчання та професійна маргінальність студентів ВНЗ. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2012. Вип. 56. С. 193-201. URL: <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/56/24.pdf>
3. Вайнола, Р. Х., Друзь, Г. М., Ворошук, О. Д. (2025). Роль соціальної освіти у формуванні громадянської свідомості та соціальної відповідальності молоді України. *Педагогічна Академія: наукові записки*. № 21. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17002460>
4. Галузяк, В. Система розвитку особистісно-професійної зрілості майбутніх учителів в освітньому середовищі педагогічного університету. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2021. Вип. 68. С. 31-43. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2021-68-31-43>
5. Данченко, І. О. Теоретичні та методичні засади формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів: дис... док-ра пед. наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2019. 674 с. URL: <https://uacademic.info/ua/document/0519U000170>
6. Данченко, І. О. Організаційно-педагогічні умови формування соціальної зрілості студентів вищих аграрних навчальних закладів. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2018. Вип. 61. С. 72-77. URL: <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/61-2018/20.pdf>
7. Зозуляк-Случик, Р. В. Формування професійної етики майбутніх соціальних працівників в університетах : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 460 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723848/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%97%D0%BE%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8F%D0%BA%20%D0%92%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%9D%D0%9E%D0%92.pdf>
8. Імерідзе, М. Роль громадянської освіти в процесі формування громадянської зрілості здобувачів вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 82, том 1. С. 443-449. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-64>
9. Комар, Т. В. Формування соціально-професійної зрілості фахівців: провідні аспекти післядипломної освіти. *Молодий вчений*. 2014. №9(12). С. 173-176. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/9/43.pdf>
10. Левківський, М. В. Соціальна зрілість молоді в контексті гуманізації виховання. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*. К., 2006. Вип. 9., Кн. 1. С. 335-339. URL: <https://eprints.zu.edu.ua/13155/1/5.pdf>
11. Ленський, М. М. Формування соціальної зрілості здобувачів закладів вищої освіти. Умань, 2024. 77 с. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/%D0%9B%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%9C.%D0%9C..pdf>
12. Петришин, Л. Й., Сорока, О. В., Шульгай, А.-М. А. Соціальна зрілість як чинник професійного зростання здобувачів освіти. *Медична освіта*. 2024. №2. С. 71–76. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2024.2.14815>
13. Прокоф'єва, М. Ю. Інтеграція навчальної і виховної роботи у вузі як чинник успішної соціалізації студентської молоді. URL: <https://studentam.net.ua/content/view/7646/97/>
14. Скотна, Н. Україна і світ у контексті цивілізаційної виховної стратегії. *Філософія освіти*. 2006. №1(3). С. 79-88. URL: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ugbi52IAAAAJ&citation_for_view=ugbi52IAAAAJ:9yKSN-GCBOIC
15. Сорока, О., Петришин, Л. Особливості формування й розвитку соціальної зрілості у майбутніх фахівців соціономічного профілю. *Гуманітарні студії : історія та педагогіка*. 2024. № 2. С. 87–98. URL: <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/207>
16. Темрук, О. В. Розвиток особистісної зрілості майбутнього вчителя у процесі професійної підготовки: дис... канд. пед. наук за спеціальністю 19.00.07. –

педагогічна та вікова психологія. К., 2006. 213 с.
URL: <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ba625b1-c89f-4ab4-82c6-d799827f392f/content>

17. Хмурина, Т. О. Особливості формування соціально-професійної зрілості у майбутніх соціальних педагогів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка, соціальна робота»*. 2012. Випуск 24.
URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/be00af4c-cd9f-4a11-8205-f31de12c0d65/content>
18. Ягоднікова, В. Тренінгові технології у розвитку соціальної зрілості студентів. *Молодь і ринок*. 2018. №2(157). С. 6-10. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.126775>
19. Umamaheswari, S., Karthikeyan, Dr. P. (2024). Social Maturity Among Higher Secondary Students In Relation To Their Academic Achievement. *Educational Administration: Theory and Practice*, 2024. Vol. 30(3). Pp. 2674–2678. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i3.7534>

Стаття надійшла до редакції 05.03.2026

Стаття рекомендована до друку 14.04.2026

Опубліковано 31.05.2026

L.G. BAKUMENKO, PhD (Social Communications),

Associate Professor of the Department of Pedagogy, Methods and Management of Education

e-mail: bakumenkol@ukr.net, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3993-3022>

V. N. Karazin Kharkiv National University,

4, Svobody Square Kharkiv, 61022, Ukraine

IMPACT OF VOCATIONAL EDUCATION ON DEVELOPING SOCIAL MATURITY IN MODERN STUDENTS

Purpose. The purpose of the work is to theoretically understand the role of vocational education in the formation of social maturity of modern students and determine its main structural components in the process of professional development of the individual.

Methods. To identify the degree of development of the problem, methods of theoretical analysis of scientific, psychological, pedagogical and methodological literature were used, and methods of analysis and synthesis, generalization and systematization were also applied. The methodological basis is the systemic, competency-based and personality-oriented approaches.

Results. The essence of social maturity as an integrative characteristic of the personality is revealed, the leading role of professional education in its formation is substantiated, the pedagogical potential of the educational environment of professional education institutions as a space for active social interaction is revealed, a set of pedagogical and social factors that contribute to the formation of social maturity of students is revealed, its key components have been identified, in particular the development of professional orientation, social competence, civic responsibility, value and moral orientation, communicative competence, emotional maturity, digital and media literacy, the ability to self-realize and make socially significant decisions. The importance of professional training is emphasized not only as a means of acquiring professional competencies, but also as an environment for socialization, development of responsibility, civic engagement, and readiness for independent living. It is proven that vocational education is an important social institution that ensures the formation of a socially mature personality, the integration of vocational training, practical and educational activities, social partnership contributes to the formation of stable social values and models of behavior. The conditions for the effective influence of vocational education on the formation of a socially mature personality of a student are outlined. The prospects for further scientific research in the direction of improving the social and educational component of vocational training are identified.

Conclusions. Vocational education is an important tool for the formation of social maturity of student youth, ensuring the holistic development of the personality of a future specialist. The results of the study confirm the feasibility of purposefully strengthening the social and educational component of vocational training in order to form an active, responsible and socially mature personality capable of successful self-realization in modern society.

KEY WORDS: *vocational education, social maturity, student youth, socialization, pedagogical conditions, educational environment.*

Conflict of interest

The authors declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript. Furthermore, the authors has fully adhered to ethical standards, including those related to plagiarism, data falsification, and duplicate publication.

The work does not use artificial intelligence resources.

References

1. Baranova, S. V. (2020). Personal maturity and responsibility: social and psychological aspect: monograph. Kyiv: Intercontinental-Ukraine. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/724946/1/Baranova_monographia_2020.pdf (in Ukrainian).
2. Butylina, O. (2012). Adaptation to study and professional marginality of students of higher educational establishments. *Social technologies: topical issues of theory and practice*, 56, 193-201. <http://soctech-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/56/24.pdf> (in Ukrainian).
3. Vainola, R., Druz, G., Voroshchuk, O. (2025). Theroleofsocial education in the formation of civic consciousness and social responsibility of youthin Ukraine. *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, (21). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17002460> (in Ukrainian).
4. Haluziak, V. (2021). System of developing personal and professional maturity in a future teachers in the educational environment of the pedagogical university. *Scientific Issues of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University. Section: Pedagogics and Psychology*, 68, 31-43. <https://doi.org/10.31652/2415-7872-2021-68-31-43> (in Ukrainian).
5. Danchenko, I. O. (2019). Theoretical and methodological principles of the formation of social maturity of students of higher agricultural educational institutions: dissertation... Doctor of Pedagogical Sciences in specialty 13.00.07 – theory and methods of education. Kyiv. <https://uacademic.info/ua/document/0519U000170> (in Ukrainian).
6. Danchenko, I. O. (2018). Organizational and pedagogical conditions for the formation of the social maturity of students of higher agrarian educational institutions. *Naukowyi Chasopys Dragomanov Ukrainian State University. Series 5. Pedagogical sciences: reality and perspectives*, 61, 72-77. <https://www.chasopys.ps.npu.kiev.ua/archive/61-2018/20.pdf> (in Ukrainian).
7. Zozulyak-Sluchyk, R. V. (2019). Formation of professional ethics of future social workers in universities: monograph. Ivano-Frankivsk: NAIR. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723848/1/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F%20%D0%97%D0%BE%D0%B7%D1%83%D0%BB%D1%8F%D0%BA%20%D0%92%20%D0%B4%D1%80%D1%83%D0%BA%D0%9D%D0%9E%D0%92.pdf> (in Ukrainian).
8. Imeridze, M. (2024). The role of civic education in the process of forming civic maturity of higher education students. *Current Issues of the Humanities*, 82(1), 443-449. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/82-1-64> (in Ukrainian).
9. Komar, T. V. (2014). Forming of social-professional maturity of specialists: leading aspects of continuing education. *Young Scientist*, 9(12), 173-176. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2014/9/43.pdf> (in Ukrainian).
10. Levkivskiy, M. V. (2006). Social maturity of youth in the context of humanization of education. *Theoretical and methodological problems of raising children and students: collection of scientific works.*, 9(1), 335-339. <https://eprints.zu.edu.ua/13155/1/5.pdf> (in Ukrainian).
11. Lensky, M. M. (2024). Formation of social maturity of applicants to higher education institutions. Uman. <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/01/%D0%9B%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%9C.%D0%9C..pdf> (in Ukrainian).
12. Petryshyn, L. J., Soroka, O. V., Shulhai, A.-M. A. (2024). Social maturity as a factor of professional growth of education recipients. *Medical Education*, (2), 71–76. <https://doi.org/10.11603/m.2414-5998.2024.2.14815> https://ojs.tdmu.edu.ua/index.php/med_osvita/article/download/14815/13652/48112 (in Ukrainian).

13. Prokofieva, M. Yu. Integrating Education and Upbringing Activities of Higher Educational Establishments as a Means to Facilitate Socialization of Students. <https://studentam.net.ua/content/view/7646/97/> (in Ukrainian).
14. Skotna, N. (2006). Ukraine and the World in the Context of Civilizational Educational Strategy. *Philosophy of education*, 1(3), 79-88. https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=ugbi52IAAAAJ&citation_for_view=ugbi52IAAAAJ:9yKSN-GCB0IC (in Ukrainian).
15. Soroka, O., Petryshyn, L. (2024). Peculiarities of the formation and development of social maturity in future specialists of the socio-economic profile. *Humanitarian studies: history and pedagogy*, (2), 87-98. <http://gsip.wunu.edu.ua/index.php/gsipua/article/view/207> (in Ukrainian).
16. Temruk, O. V. (2006). Development of personal maturity of a future teacher in the process of professional training: dissertation... candidate of pedagogical sciences in specialty 19.00.07. – pedagogical and age psychology. <https://enpuirb.udu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9ba625b1-c89f-4ab4-82c6-d799827f392f/content> (in Ukrainian).
17. Khmurynska, T. (2012). Specificity of formation of future social pedagogues' social-professional maturity. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series: «Pedagogy. Social Work»*, 24. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/be00af4c-cd9f-4a11-8205-f31de12c0d65/content> (in Ukrainian).
18. Yahodnikova, V. (2018). The training technologies in the development of students social maturity. *Youth and market*, 2(157), 6-10. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.126775> (in Ukrainian).
19. Umamaheswari, S., Karthikeyan, Dr. P. (2024). Social Maturity Among Higher Secondary Students In Relation To Their Academic Achievement. *Educational Administration: Theory and Practice*, 30(3), 2674–2678. <https://doi.org/10.53555/kuey.v30i3.7534>

The article was received by the editors 05.03.2026

The article is recommended for printing 14.04.2026

Published 31.05.2026